

12. 4. 2007

ID: 47408

Smlouva mezi ovládanou a ovládající osobou

Je možné, aby jednou ustanovený znalec, aniž by proběhlo nové řízení podle § 59 odst. 3 obch. zák., zpracoval posudek na převod druhově shodných aktiv z majetku téže společnosti, zrodí-li se záměr takového převodu teprve poté, co byl znalec jmenován.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 780/2006, ze dne 27.2.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce M. P., zastoupeného advokátem, proti žalovaným 1. P. CZ s. r. o., „v likvidaci“, 2. Ing. R. P., a 3/ P. H. a. s., druhý a třetí žalovaní zastoupení advokátem, o určení neplatnosti smlouvy o úplatném převodu cenných papírů, vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 13 Cm 792/2003, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 13. prosince 2005, č. j. 9 Cmo 231/2005-152, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. prosince 2005, č. j. 9 Cmo 231/2005 - 152 a rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. března 2005, č. j. 13 Cm 792/2003 - 127, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Napadeným rozsudkem potvrdil odvolací soud výroky I. a II. rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. března 2005, č. j. 13 Cm 792/2003 - 127, kterými tento soud zamítl žalobu, jíž se žalobce domáhal určení neplatnosti smlouvy o úplatném převodu tří kusů akcií na jméno o jmenovité hodnotě 100 000 Kč v listinné podobě emitovaných třetí žalovanou, uzavřené dne 21. srpna 2002 mezi první žalovanou jako prodávající a druhým žalovaným jako kupujícím (dále jen „smlouva o převodu akcií“) a uložil žalobci povinnost nahradit druhému žalovanému a třetí žalované náklady řízení ve výši 7.740,- Kč. Odvolací soud dále uložil žalobci povinnost nahradit druhému žalovanému a třetí žalované náklady odvolacího řízení ve výši 6 336,75 Kč a rozhodl, že žalobce a první žalovaná nemají vůči sobě navzájem právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Soud prvního stupně zjistil, že usnesením ze dne 6. června 2001, č. j. Nc 1513/2001, jmenoval Krajský soud v Českých Budějovicích ing. Z. Z., znalcem podle § 59 odst. 3 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), aby podle § 196a odst. 3 obch. zák. stanovil hodnotu 46 kusů akcií třetí žalované, které měly být převedeny první žalovanou na žalobce (23 kusů akcií) a druhého žalovaného (rovněž 23 kusů akcií). Znalecký posudek byl vypracován dne 7. června 2001 a akcie byly převedeny za cenu jím zjištěnou. Druhý žalovaný následně zadal témuž znalci (aniž by se před tím znovu obrátil na soud, aby tohoto či jiného znalce jmenoval postupem podle § 59 odst. 3 obch. zák., zpracovat další posudek na tři kusy akcií (zastupitelných akciemi, které byly předmětem předchozího posudku), ačkoliv také jejich hodnota přesahovala desetinu upsaného základního kapitálu prodávajícího ve smyslu § 196a odst. 3 obch. zák. Tyto akcie měly být převáděny rovněž z vlastnictví první žalované do vlastnictví druhého žalovaného. Znalec posudek vyhotovil dne 25. července 2002. Akcie byly převedeny za cenu rovnající se jejich hodnotě zjištěné druhým znaleckým posudkem na základě smlouvy o koupi cenných papírů ze dne 21. srpna 2002.

Tento postup neshledal soud prvního stupně rozporným se zákonem. Uzavřel rovněž, že souhlas představenstva s převodem akcií vyjádřený v zápise ze dne 20. března 2002, považuje „za naprosto vyhovující zákonu“.

Žalobce tato zjištění nezpochybňoval, v odvolání nicméně namítal, že soud prvního stupně věc nesprávně právně posoudil, když v rozporu s § 196a odst. 3 obch. zák. neshledal smlouvu neplatnou, ačkoliv vyhotovení druhého znaleckého posudku nepředcházelo (nové) jmenování znalce soudem podle § 59 odst. 3 obch. zák.

Odvolací soud se plně ztotožnil s názorem soudu prvního stupně. Uzavřel, že vypracoval-li týž znalec, kterého Krajský soud v Českých Budějovicích na návrh první žalované jmenoval usnesením ze dne 6. června 2001 znalcem pro účely ocenění hodnoty akcií převáděných úplatně z majetku první žalované na osoby uvedené v § 196a odst. 3 a 1 obch. zák., v roce 2002 znalecký posudek k ocenění tří zastupitelných akcií, byl tímto postupem nesporně zajištěn a naplněn účel § 196a obch. zák. za podmínek vymezených v ustanovení § 59 odst. 3 téhož zákona. Odvolací soud uzavřel, že dospěl-li soud prvního stupně k závěru, že cena předmětných akcií ve smlouvě o převodu akcií byla

stanovena na základě znaleckého posudku znalce jmenovaného soudem, nelze tomuto závěru vytknout pochybení.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce včas dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázal na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“).

Namítl, že rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Otázku zásadního právního významu v dovolání výslovně neoznačil. Z obsahu dovolání je nicméně zřejmé, že ji spatřuje v otázce, zda je učiněno zadost požadavku § 196a odst. 3 obch. zák., pokud znalecký posudek ve smyslu tohoto ustanovení zpracuje znalec, jehož jmenoval soud podle § 59 odst. 3 obch. zák., avšak za účelem ocenění zastupitelných cenných papírů, které byly předmětem dřívějšího převodu. Dle názoru dovolatele takový postup zákon nepřipouští, požaduje-li aby hodnota převáděného majetku byla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem, což vykládá tak, že v daném případě bylo nutné, aby soud ustanovil (nového) znalce zvláště pro tento případ. Argumentuje mj. tím, že důvodová zpráva ke změně formulace ustanovení provedené zákonem č. [370/2001](#) Sb. (účinnosti tato změna nabyla dne 1. ledna 2001) k provedené změně uvádí, že: „...Základní změna spočívá v tom, že se nescítají majetkové hodnoty převáděné v průběhu jednoho kalendářního roku, ale jde o majetek nabývaný na základě jedné smlouvy ve výši 1/10 upsaného základního kapitálu...“ Pokud tento požadavek nebyl naplněn, domáhá se dovolatel určení, že smlouva o převodu akcií je absolutně neplatná.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Předpokladem přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je závěr odvolacího soudu, že rozhodnutí odvolacího soudu nebo některá v něm řešená právní otázka mají po právní stránce zásadní význam. Dovolání tedy je přípustné, jde-li o řešení právní otázky (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění, přípustnost neumožňují) a jde-li zároveň o právní otázku zásadního významu. Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšší soud shledává (a potud má dovolání za přípustné) ve výkladu ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. co do požadavku na stanovení hodnoty převáděného majetku posudkem znalce stanoveného soudem.

Podle § 196a odst. 3 obch. zák., jestliže společnost nebo jí ovládaná osoba nabývá majetek od zakladatele, akcionáře, osoby jednající s ním ve shodě anebo jiné osoby uvedené v § 196a odst. 1 obch. zák. nebo od osoby jí ovládané anebo od osoby, se kterou tvoří koncern, za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí nebo na ně úplatně převádí majetek této hodnoty, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem. Pro jmenování a odměňování znalce platí ustanovení § 59 odst. 3 obch. zák.

Jak Nejvyšší soud opakovaně dovodil, účelem ustanovení § 196a obch. zák. je ochránit společnost před nepoctivým jednáním osob, které jsou oprávněny činit za společnost právní úkony. Navazujícím účelem pak je i zajištění ochrany třetích osob, zejména věřitelů společnosti. V případech, kdy společnost úplatně nabývá majetek v rozsahu dle ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. od osob v tomto ustanovení uvedených nebo na tyto osoby takový majetek převádí, k dosažení tohoto účelu slouží zejména požadavek, podle něhož lze zmíněné majetkové dispozice realizovat pouze za cenu určenou posudkem znalce. Zákon tím sleduje, aby výše ceny převáděného majetku nebyla závislá jen na vůli smluvních stran (jež může být deformována právě postavením osoby, se kterou společnost příslušnou smlouvu uzavírá), nýbrž aby byla stanovena způsobem, jenž v dostatečné míře zaručuje, že bude odpovídat jeho reálné hodnotě (srov. např. důvody rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 29 Odo 996/2004, či ze dne 31. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 184/2005). Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. tedy mimo jiné slouží k ochraně společnosti před zneužitím postavení jejích orgánů, společníků a dalších osob oprávněných společnost zavazovat či vykonávajících ve společnosti určitý vliv (srov. důvody rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2004, sp. zn. 29 Odo 1137/2003).

Nejvyšší soud, shodně se závěry soudu odvolacího, konstatuje, že v situaci, kdy soud podle § 59 odst. 3 obch. zák. jmenuje znalce k ocenění převodu určitého počtu akcií, jež mají být převedeny z majetku společnosti při použití ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., a v přiměřené době poté vyvstala potřeba převést z majetku téže společnosti další kusy těchto akcií, je popsán účel ustanovení naplněn i tehdy, pokud znalecký posudek vypracuje stejný znalec, jehož soud ustanovil v souvislosti s předchozím převodem, bez toho, že by došlo k jeho novému jmenování ve smyslu § 59 odst. 3 obch. zák. Skutečnost, že znalecké ocenění provedl znalec jmenovaný soudem k ocenění téhož druhově určeného předmětu, leč původně pro jiný převod, proto sama o sobě nezakládá neplatnost smlouvy uzavřené za cenu, která odpovídá hodnotě zjištěné v takovém posudku, a to přesto, že takový znalec není pro další převod v postavení znalce jmenovaného soudem.

Odporovalo by zásadě rozumného uspořádání věcí, ale i hospodárnosti a rychlosti obchodního styku požadovat nové

řízení o jmenování znalce, má-li znalec v relativně blízkém časovém intervalu ocenit druhově totožný předmět převodu z majetku téže společnosti (dokonce při totožnosti jednoho ze dvou převodců z předchozího převodu).

Vzhledem k dikci § 59 odst. 3 obch. zák. i k účelu ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. je nicméně vždy třeba trvat na tom, aby znalcem provádějícím ocenění byla osoba na společnosti nezávislá. Naplnění tohoto předpokladu je třeba vztáhnout k okamžiku, kdy se ocenění provádí. Uvedený postup by se proto nemohl uplatnit, jestliže v době mezi jmenováním znalce a zpracováním nového posudku nastala skutečnost, která ohrožuje znalcovu nezávislost a soud by k ní tudíž musel přihlížet v případném novém řízení podle § 59 odst. 3 obch. zák. (např. došlo k úzkému personálnímu propojení mezi společností a znalcem).

Totéž by však platilo, i kdyby změna v okolnostech ovlivňujících znalcovu nezávislost na společnosti nastala v období mezi jmenováním znalce a zpracováním toho posudku, pro který soud znalce jmenoval. Ani při striktním požadavku, aby pro každý převod soud ustanovoval nového znalce, by tak nebylo možné vyloučit, že posudek v konečném důsledku zpracuje znalec, který předpoklad nezávislosti ke dni zpracování posudku nenaplní. Nejvyšší soud ostatně (i pro tyto účely) dovodil, že samotná skutečnost, že kupní smlouva vyhovuje požadavkům určeným ustanovením § 196a odst. 3 obch. zák. neznamená, že by nemohla být neplatným právním úkonem podle ustanovení § 39 občanského zákoníku. Závěry posudku vypracovaného znalcem v intencích § 196a odst. 3 obch. zák. mohou být následně shledány nesprávnými z důvodů, které nutno přičíst k tíži stran smlouvy (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 184/2005). Tím spíše je možné připustit postup, jež strany zvolily v tomto případě.

Opačný závěr nelze dovozovat ani z formulace důvodové zprávy k návrhu novely ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., provedené zákonem č. 370/2000 Sb. ke dni 1. ledna 2001, jíž dovolatel cituje v dovolání. Skutečnost, že požadavek znaleckého posudku má podle textu této zprávy dopadnout na majetek nabývaný „na základě jedné smlouvy“, je třeba vnímat v protikladu k zákonnému textu účinnému do té doby, podle něhož bylo třeba sčítat veškerá plnění v období jednoho roku a ustanovení aplikovat, jestliže výsledný součet překročil stanovený práh jedné desetiny částky základního kapitálu. Posun, k němuž došlo v právní úpravě přijetím citované novely, nicméně nelze vykládat striktně tak, že pro každý jednotlivý převod musí soud ustanovit zvláštního znalce. Tak jako by soud mohl na samém počátku jmenovat jediného znalce pro několik současně zamýšlených převodů, byť by měly být realizovány teprve v budoucnu a postupně, je třeba připustit, aby jednou ustanovený znalec, aniž by proběhlo nové řízení podle § 59 odst. 3 obch. zák., jsou-li splněny výše uvedené předpoklady, zpracoval posudek na převod druhově shodných aktiv z majetku téže společnosti, zrodí-li se záměr takového převodu teprve poté, co byl znalec jmenován.

Uvedený výklad má Nejvyšší soud za plně konformní s požadavky čl. 11 odst. 1 ve spojení s čl. 10 odst. 1 Druhé směrnice Rady v oblasti práva společností č. 77/91/EHS ze dne 13. prosince 1976 ke koordinaci ochranných opatření, která jsou v členských státech předepsána společně ve smyslu článku 58 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství, v zájmu společníků i třetích osob, pro zakládání akciové společnosti a změnu jejího základního jmění s cílem dosáhnout toho, aby tato opatření byla vytvářena rovnocenně, ve znění pozdějších novelizací, na která dovolatel rovněž poukazuje. Nejvyšší soud přitom vzal v úvahu, že Evropský soudní dvůr staví teleologický výklad na první místo mezi metody interpretace komunitárního práva (viz např. rozhodnutí ve věci C-26/62, van Gend en Loos). S ohledem na závěry rozsudku Evropského soudního dvora ve věci C-302/04, Ynos, nicméně Nejvyšší soud nemá možnost toto stanovisko ověřit vznesením předběžné otázky ve smyslu čl. 234 Smlouvy o založení Evropského společenství, neboť skutkové okolnosti, které jsou předmětem tohoto řízení, předcházejí přistoupení České republiky k Evropské unii.

Přes shora uvedené však rozsudek odvolacího soudu správný není. Odvolací soud totiž učinil závěr na kterém založil napadené rozhodnutí bez toho, že by se zabýval tím, že má-li být naplněn účel ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. je nezbytné, aby znalec v době, kdy posudek zpracoval, splňoval předpoklady potřebné k tomu, aby mohl být jmenován znalcem podle ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., a z toho důvodu ani nezkoumal, zda tyto předpoklady splněny byly. V tom směru je jeho právní posouzení neúplné, a tedy i nesprávné.

Protože právní posouzení věci co do řešení otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu a spolu s ním ze stejných důvodů i rozsudek soudu prvního stupně podle § 243b odst. 2, věty za středníkem a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).

Další články:

- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Věcná příslušnost](#)